

KORPS OG JUBELROP: Mannskapet på «Sine» ble hyllet av folk i Porsgrunn. Kjenner du igjen noen på bildet? Ta kontakt med PD's journalist (Foto: Marstal Museum).

▼ forts. fra forrige side

Ordfører Johan Peter Johansen anmoder forsyningsnemnda om å foreta fordelingen. De skaffer først skikkelig lagerplass til alle varene. Tekstil og skotøy blir bragt til Bratsberg Bruks fabrikker. Flesk og pølser til kjølelager hos slakterne. Egg i en kald kjeller, smør, fett og ost til meieriet, og potetene til Chr. S. Hanssens lager hvor lossingen av båten også foregikk.

Dette kommer fram i de nøyaktige nedtegnelsene nemndas forretningsfører, Olav Øvald, gjorde. Hans sønn, Jørn Erik Øvald, har bevart dokumentene etter at faren døde i 1997.

- Faren min ble leder for forsyningsnemnda i 1939 og satt på Rådhuset under hele krigen, uten å være medlem av NS. Det gjorde det mulig å sørge for forsyninger til skauguttleirene på Skifjell og i Kilebygda, og de som lå i skjul på Parkrestauranten i påvente av å komme seg til Sverige, forklarer Øvald junior.

- De resirkulerte rasjoneringsmerker slik at de fikk lurt unna mat til flere hundre mennesker som ikke hadde mulighet til å forsyne seg selv. Det var selvsagt risikabelt, og NS fattet mistanke om mislighold, men fant aldri ut av hva som egentlig foregikk.

EN UKE etter at «Sine» ankom Porsgrunn, innkaller også forsyningsnemnda danskene til en sammenkomst, og forretningsfører Øvald benytter anledningen til å fortelle litt om de faktiske forholdene porsgrunnsfolk har levd under i krigsårene.

- Sommeren 1941 stoppede melken til alle voksne personer, men det var først ved juletider, eller de første måneder av 1942, at vanskelighetene begynte på alvor, skriver Øvald senior i notatet til talem.

Det ble slutt på poteter, fisk og kjøtt. Arbeidere som vinteren gjennom hadde hatt en skive kålrot som eneste niste, stormet åkrene og gravde fram poteter på størrelse med nøtter. Det var de lange køers tid. Kø på kø overalt i alle byer. Folk levde av 1400 gram mel eller brød, 200 gram sukker og 25 gram smør og litt salt fisk per uke. Ikke noe mer.

- Utpå høsten blev det bedre, idet potetavlingene ble relativt bra. Vi kom derfor gjennom året 1942-43 selv om smørret var vekk i enkelte måneder, men høsten 1943 bragte oss en ny krise, både saltfisk og silden forsvant, og midtmat fantes ikke. Hva folk egentlig levde av i denne tid, skjønner jeg ikke enda.

DET GIKK så langt at nemnda fikk tillatelse til å foreta kontroll på gårdene i Telemark på leit etter overskuddslager av poteter. De tralte fylket på kryss og tvers og greide på den måten å levere omkring 90 kilo poteter til hver innbygger i distriktet, mot tidligere antatt 50.

- Som så mange andre, fortalte faren min lite fra krigsåra, men etterlot seg disse dokumentene og en dagbok for ettertida, forteller Jørn Erik.

- Der har han blant annet skrevet ned flere episoder om folk som møtte opp for å søke om tilleggsbevilgninger av forskjellige årsaker. Det var blant annet ei dame fra Stranda som kom på konto-

ret fordi hun hadde så mange dyr og trengte mer fôr. Du får telle dyra dine så jeg vet hva du har av kuer, hester og høner, sa faren min. Ja, det er greit det, svarte hun, men skal du vite hvor mange fluer jeg har, får du komme hjem til meg og telle dem sjøl!

DET ER ikke rart at forretningsføreren i sin tale beskriver det «Sine» bragte med seg som et eventyr. Gaven var overveldende, men skaffet også forsyningsnemnda et kraftig merarbeid. Kravet var at fordelingen skulle bli rettferdig, og følgelig ble alt pakket ut og målt opp. Selv de minste pakker mel som var sendt direkte fra familier på Ærø, ble tømt og veid på ny. Man var også redd for at enkelte i den store stab av hjelpere skulle ha talt feil under opptellingen, derfor ble den første utdelingen beregnet slik at man var sikker på å ha varer nok.

- De brukte fire uker på lossing, kjøring, sortering, pakking og utdeling. Hver person i Porsgrunn kunne hente ut en kasse som til sammen inneholdt 15,75 kilo med matvarer, forteller Jørn Erik Øvald.

ÆRØ

Ærø er en moreneøy som er omgitt av Fyn mot nord, Langeland mot øst, Slesvig-Holsten mot syd og Als mot vest. Ærø er en av Danmarks mindste øykommuner. Her bor cirka 6.700 mennesker fordelt i en rekke landsbyer. I de tre havnebyene var det i 2012 2.395 indbyggere i Marstal, 958 indbyggere i Ærøskøbing og 539 indbyggere i Sæby.

(Kilde: Wikipedia)

Den besto av 1,25 kilo fett, ost og kjøtt fra Hovedmeieriet, 0,5 kilo flekk fra slakterne, 6 kilo poteter fra Hanssens lager og 8 kilo diverse som kunne avhentes på Odd Fellow. Folk ble derfor oppfordret til ikke å komme alene om de skulle hente til en hel familie og medbringe tomme papirsekker og egnet transportmaterieill. Tilstøtende distrikter av Eidanger, Gjerpen og Solum ble også tilgodesett med en raus rasjon melvarer, flekk og poteter.

- Dessuten fikk alle barn kjeks og sjokolade, og det ble gitt ekstravarer til Lillegårdens- og Munk og Klems barnehjem, pleiehjem og Lyngbakken sanatorium, forteller Øvald.

BEGEISTRINGEN ER stor i Porsgrunn og man stiller seg selvsagt spørsmål om hva som kan gjøres til gjengjeld. Svaret fra kaptein Thesmer er beskjedent:

- Gi oss tændstikker.

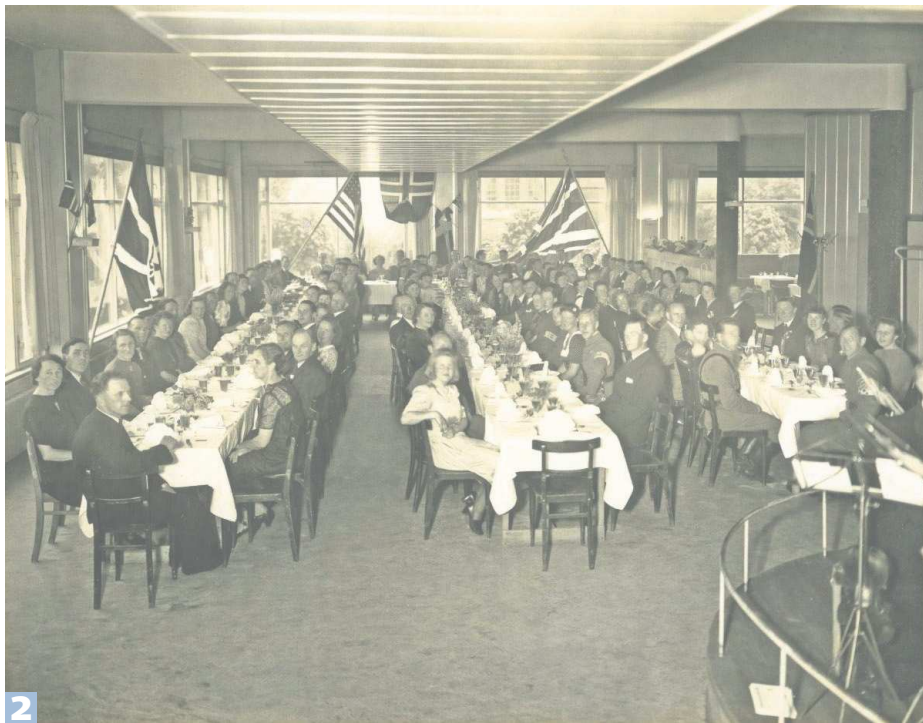
Det viser seg at det er mangel på fyrstikker i Danmark, og selv om det er knapt også i Porsgrunn, så er situasjonen såpass mye bedre at folk kan slå et slag for å vise sin takknemlighet. Det settes derfor i gang en lyninnsamling.

- Nå gjelder det at så vel private som grossister og detaljister spytter i bøssa og kommer fram med det de kan unnvære av fyrstikker, skriver en journalist i Porsgrunns Dagblad.

Samlesentralen blir opprettet i kinoens kjeller med inngang fra Folkerestauranten.

- Men husk at det haster svært! er den klare oppfordringen.

Før «Sine» reiser fra Porsgrunn med 8000 pakker fyrstikker, legger

1 JØRN ERIK ØVALD HAR BEVART FARENS DOKUMENTER FRA KRIGEN. 2 PASTOR JENSEN OG KAPTEIN OTTO THESMER BLE INNBUDDT TIL HJEMMEFRONTENS AVSLUTNINGSMIDDAG PÅ PARKRESTAURANTEN. 3 HYLLESTEN AV «SINE» VAR MASSIV. ER DETTE LÆRER MARTHINUS WIGGEN?

skonnerten til kai på Herøya og får lastet om bord 50 tonn salpeter fra Norsk Hydro. Skipsreder Kromann fortjener selvsagt også et symbol på byens taknemlighet, men først på julaften i 1945 blir en vase fra porselensfabrikken sendt med «D/S Sophie» til Danmark.

I brevet som følger gaven, skriver rådmann Martin Hansen og ordfører Johan Peter Johansen at de tenkte å finne en gjenstand som kunne bli et minne om begivenheten.

- Foruten at vaser er utført her, og således er et produkt fra Porsgrunn, viser den også Gaustatoppen om sommeren slik De så den.

- **DEN** vaser har jeg sett i Marstal på Ærø, og oppe i den lå det massevis av takkebrev fra folk i Porsgrunn, smiler

Björg Johannessen.

Hun har hatt et nært forhold til den lille øya sør for Fyn siden «Sine» kom til Porsgrunn. Da var Björg, med pikenavn Kittilsen, 9 år og hadde levd mesteparten av livet med krig. Hjemme i Holbergsgate på Sundjordet dyrket de poteter og kål i hagen, og innimellom hadde faren, Karl, plassert tobakksplanter.

Om nettene hendte det at familien ble vekket av flyalarm og måtte skynde seg ned i kjelleren. Da bombene falt over Herøya i 43, hadde de leid en liten hytte på Sandøya og så flyene gli innover byen etterfulgt av dype drønn og redsel for hva som kunne ha skjedd med familie og venner.

De nærmeste overlevde, men da familien kom hjem hadde bombene rasert nabolaget, og alle vinduene på huset var

blåst ut og spikra igjen med bord.

- Frigjøringsdagen husker jeg godt, forteller Johannessen.

- Jeg var tilfeldigvis på Osebakken fordi en tante og onkel av meg leide et lite hus i Storgata 235. Jeg var utenfor og lekte med en skolevenninne da det plutselig kom barn marsjerende nedover gata med norske flagg. Mamma og tante hadde en bror som reiste til sjøs i 39, så jeg farer bort til kjøkkenvinduet, hiver meg over vinduskarmen og roper: Krig er slutt! Nå kommer onkel Henry hjem!

OM ETTERMIDDAGEN sykla de gjennom byen, og det var stor stas og full rulle hele veien. Hans Olsen, faren til Reidun, i Storgata 27 hadde lurt unna en radio under krigen. Nå plasserte han

den i vinduet, skrudde volumet på fullt, og utenfor på gata sto folk og vinka og ropte.

Endelig kunne Björg og klassekameratene vende tilbake til en normal skolehverdag. Under krigen hadde de måttet flytte på seg ettersom tyskerne tok Porsgrunn høyere allmennskole og «Asbjørn Kloster» i besittelse.

- Jeg husker ikke at «Sine» kom til Porsgrunn, men jeg minnes godt opplevelsen fra klasserommet den dagen vi fikk pakkene fra Danmark, forteller Johannessen.

▼ fortsetter neste side